

Taxa de reincidència penitenciària 2020

5a edició

Unitat d'Investigació en Execució Penal

Presentació pública

25 d'abril de 2023

Generalitat de Catalunya
Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada

Índex

Què s'ha fet?: novetats

Resultats

Propostes i reptes de futur

Índex

Què s'ha fet?: novetats

Resultats

Propostes i reptes de futur

Què s'ha fet?

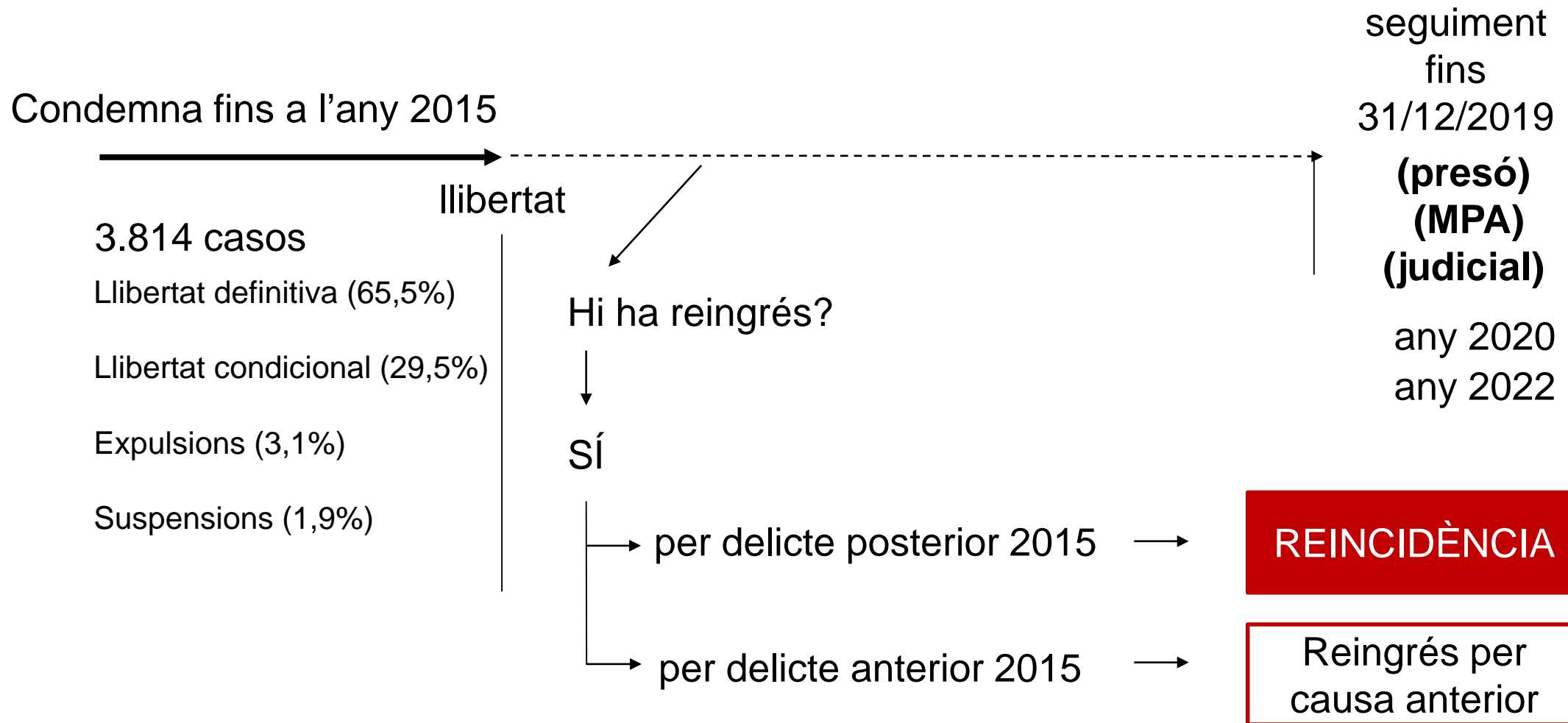
- ✓ Obtenir les taxes de reincidència (penitenciària, execució penal) i judicial (primer cop)
- ✓ Identificar les característiques del reincident i multireincident
- ✓ Recollir resultats del *RisCanvi* (avaluació de risc)
- ✓ Avaluar la Gestió del risc (model RNR)
- ✓ Descriure grups específics:
 - Dones (8,9%)
 - Estrangers (40,9%) i expulsats (3,1%)
 - Suspensions de condemna (1,9%)
 - No classificats (22,6%)

Materials dissenyats

A disposició del públic:

- ✓ Informe complet (català i castellà)
- ✓ Informe executiu (català, castellà i anglès)
- ✓ Infografia (català, castellà i anglès)
- ✓ Informe complementari Jurídic (català i castellà)
- ✓ Annex: plantilla de variables de dades
- ✓ *Justidata* (butlletí estadístic) (del 71 al 77)
- ✓ Base de dades obertes anonimitzada

Concepte de taxa de reincidència

Índex

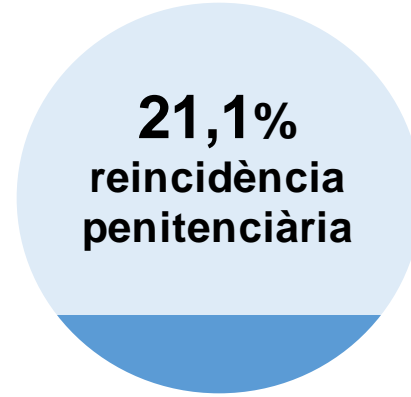
Què s'ha fet?: novetats

Resultats: taxes de reincidència

Propostes i reptes de futur

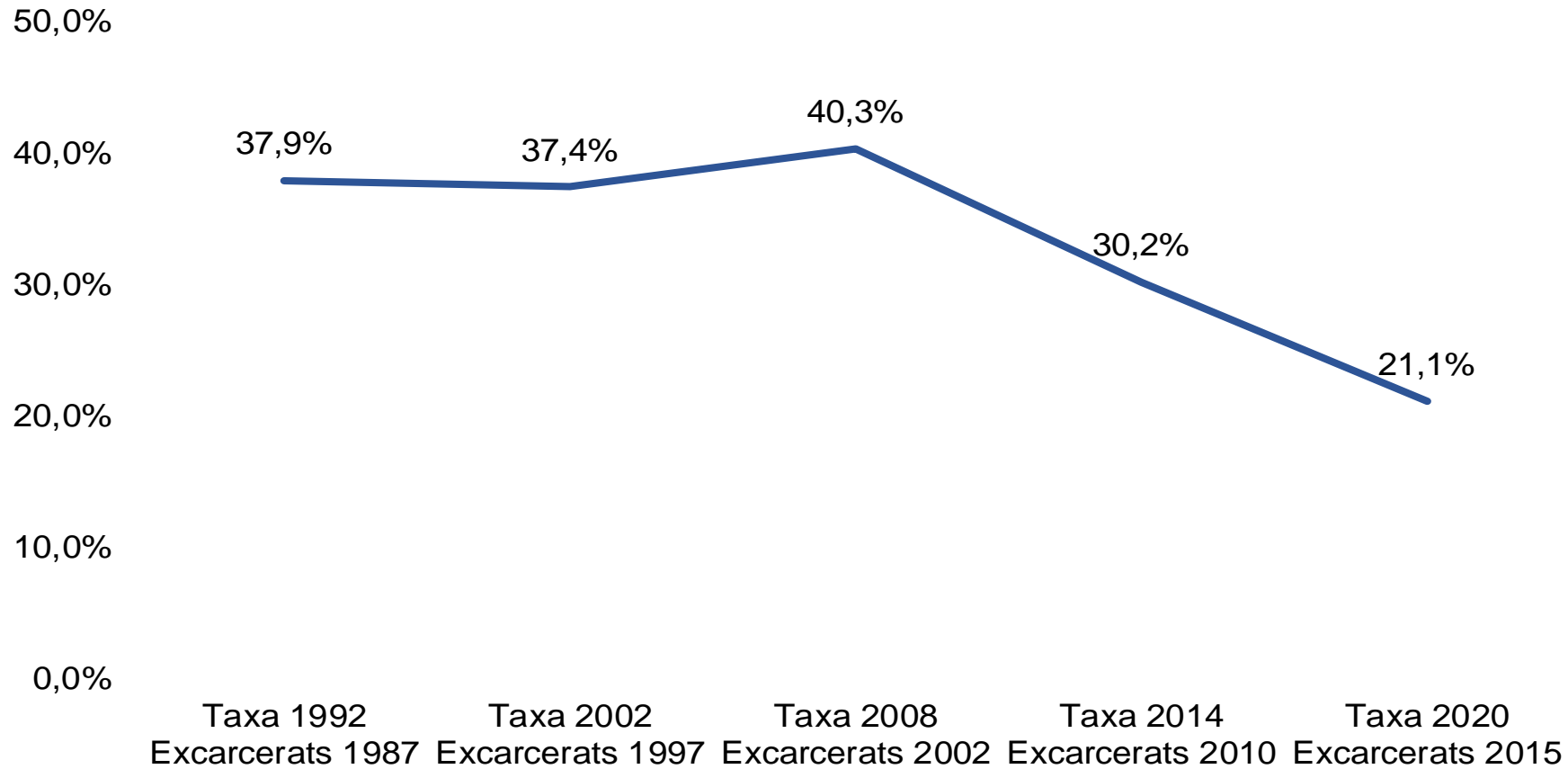

Taxa de reincidència penitenciària

8 de cada 10 excarcerats de les presons catalanes l'any 2015 no han tornat a ingressar en els 5 anys de seguiment

Taxa de reincidència penitenciària: evolució

Descens de 9,1 punts respecte de la mesura anterior

Descens de 19,2 punts en els darrers 12 anys següent

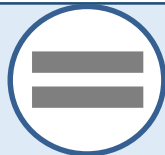
Factors que poden explicar el canvi de taxa

Factors que influeixen en l'**augment** de la taxa de reincidència del 2020

- Increment de la criminalitat
- Manteniment de la proporció de població estrangera
- Disminució de l'aplicació d'MPA a estrangers
- Disminució de l'emigració d'estrangers fora de Catalunya
- Increment de la presó preventiva (2016-2019)
- Reducció del 3r grau
- Nous supòsits de condemna en VIGE
- Ampliació d'edat del consentiment delictes sexuals

- Millores als indicadors econòmics
- Disminució de delictes: drogues
- Canvis Codi penal
- Llibertat condicional com a suspensió

Factors que influeixen en el **descens** de la taxa de reincidència del 2020

- Reducció de taxes d'empresonament
- Durada del temps a presó estable
- Augment de l'edat de la població penitenciària
- Augment general de delictes violents
- Potenciació de les mesures de substitució per expulsió (CP 2010 i 2015)
- Més població en activitat laboral
- Consolidació del *RisCanvi*
- Lleuger increment de la taxa de permisos
- 3 noves unitats dependents
- Gestió del risc: CerclesCat
- Augment de la LC fins 2014
- Ampliació de suspensió de la pena
- Supressió del catàleg de faltes: delictes lleus / via administrativa

Es pot comparar la taxa catalana amb altres taxes?

País	Període d'estudi	Temps de seguiment	Taxa de reincidència
Canadà	1994-95	2 anys	41%
Dinamarca	2005	2 anys	29%
Suècia	2005	2 anys	27%
Singapur	2011	2 anys	27%
EE.UU.	2005-2010	2 anys	36%
Regne Unit	2013	1 any	45%
França	2002	5 anys	59%
Holanda	2007	2 anys	48%

No

Les metodologies dels estudis i les temporalitats són diferents

Taxes de reincidència penitenciària a nivell mundial (adaptat de Fazel *et al.*, 2015)

Què ens diu la bibliografia consultada?

- **Reincidència:** més de 40 anys d'estudis empírics
- Valoració:
 - Utilitat: *feedback* / evidències
 - Limitacions: No-reincidència \neq rehabilitació (proxi)
- El nou “indicador”: el **desistiment**

Què ens diu la bibliografia consultada?

Causes i Factors de la Reincidència

1.- Generals del delicte

- RNR

2.- “Pas per la presó”

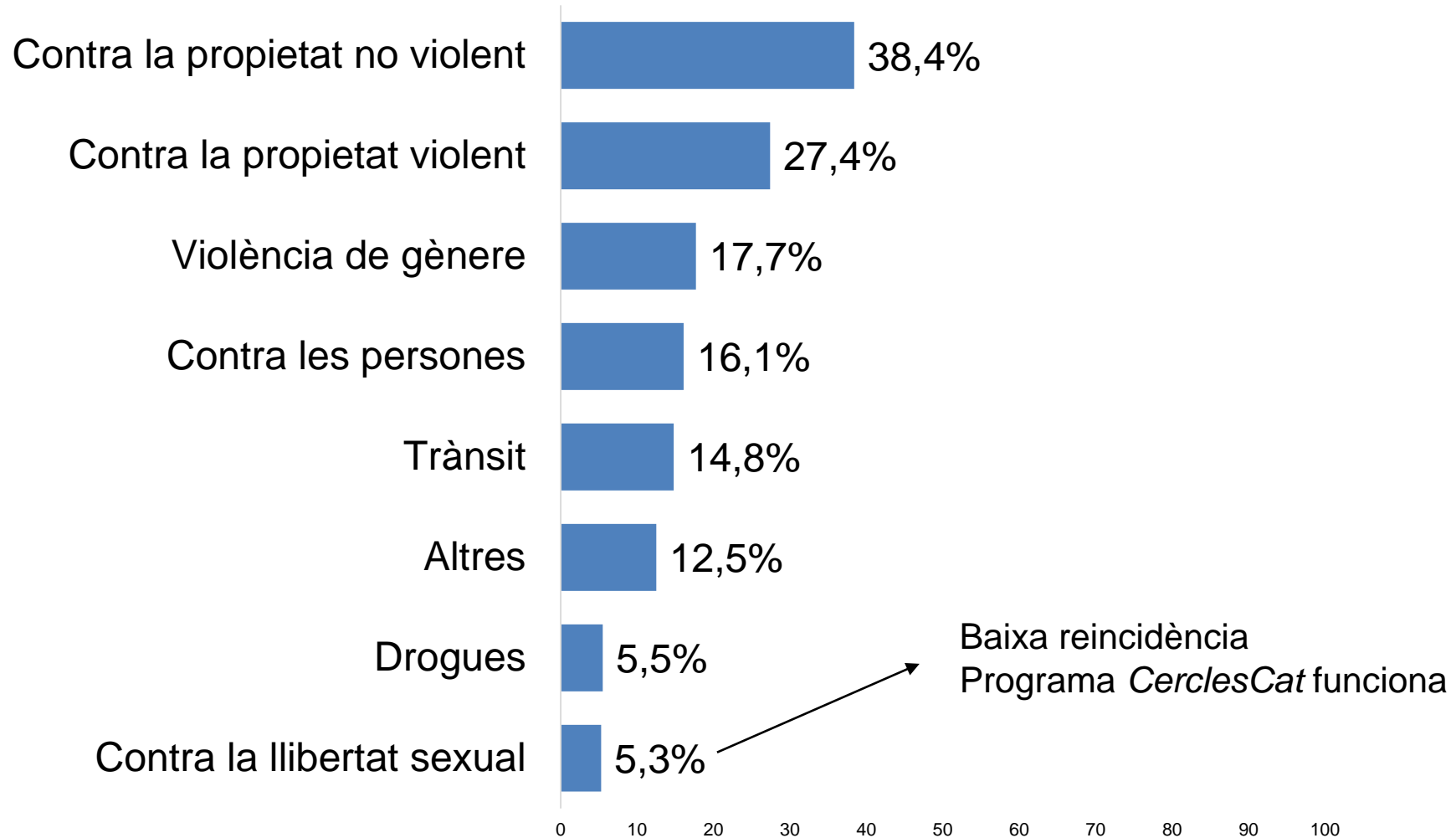
- Empresonament (temps, preventius, magatzem, Tx....)

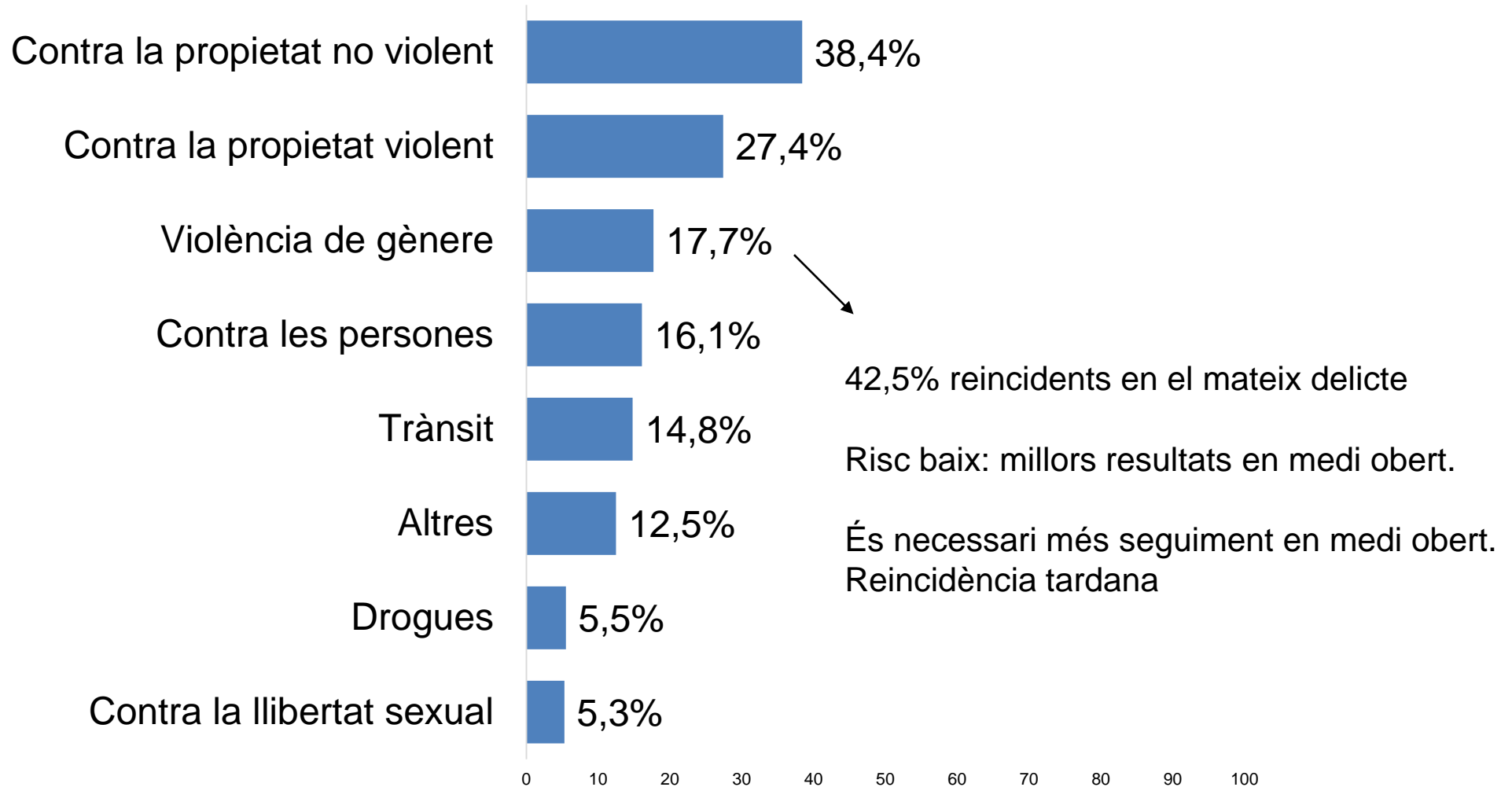
3.- Barreres al retorn

- Socio-comunitàries (habitatge, feina, vincles....)

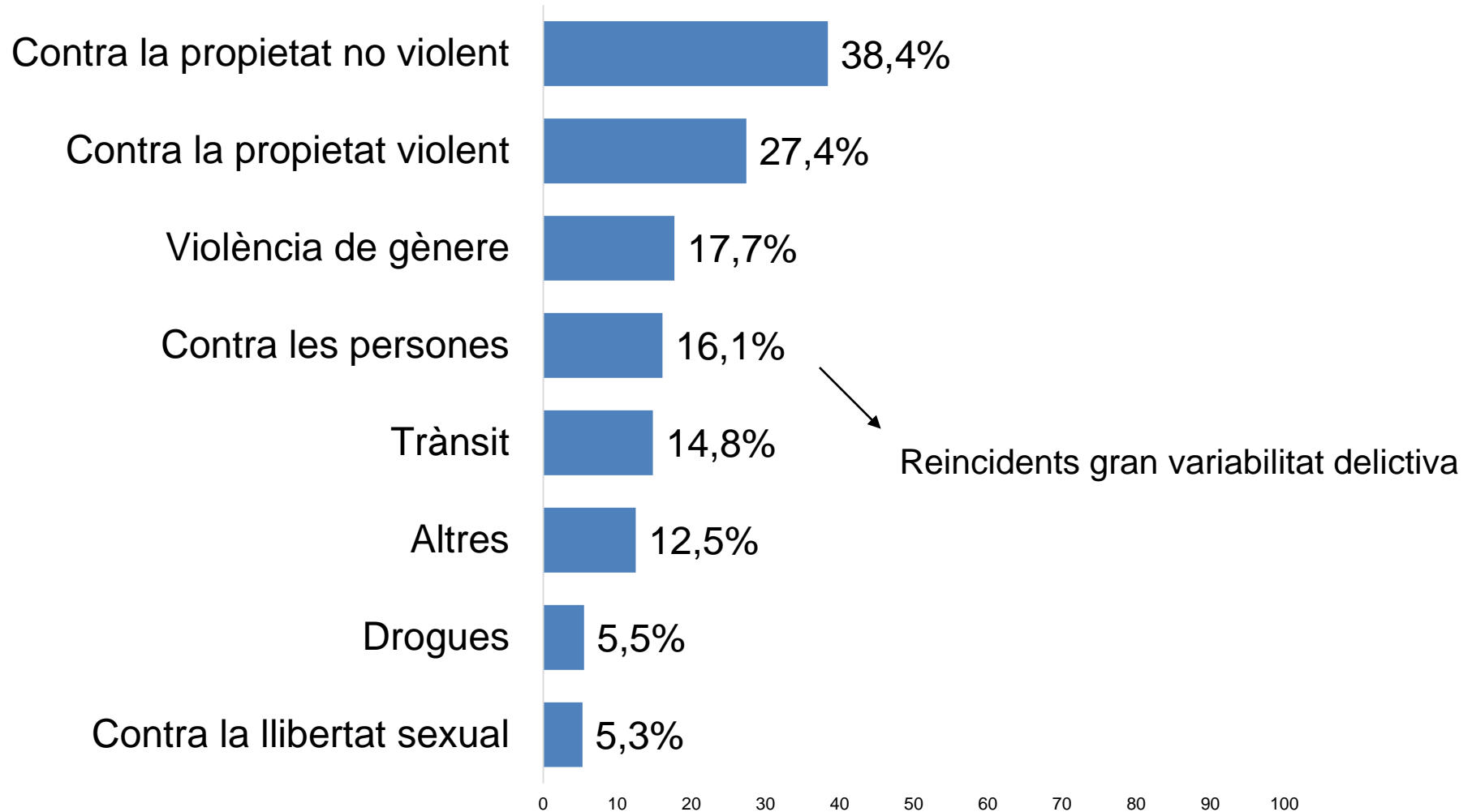
Taxes de reincidència pels delictes

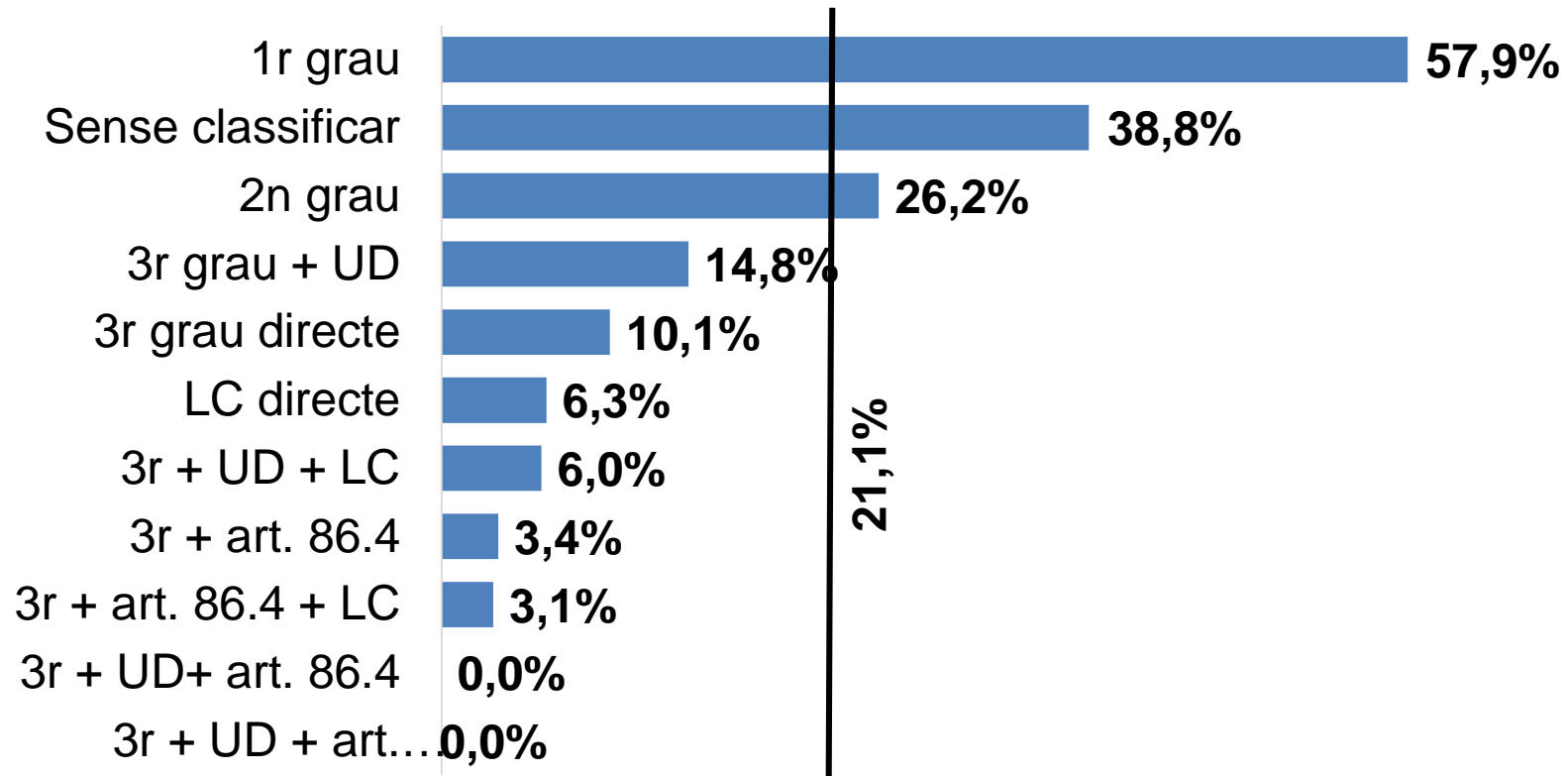
Taxes de reincidència pels delictes

Taxes de reincidència pels delictes

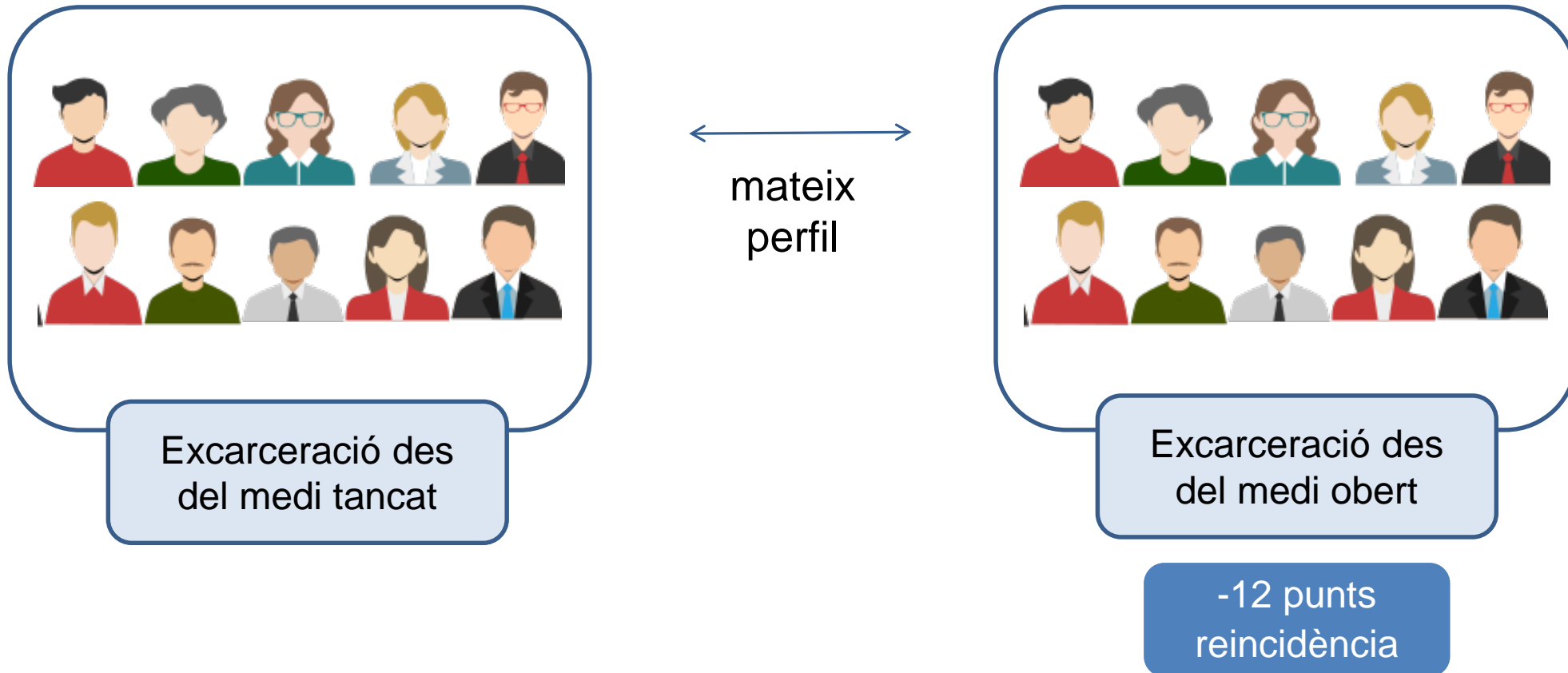
Taxes de reincidència segons tipus de sortida de presó

Les sortides esglaonades de presó i la progressió en la reducció del control s'han mostrat els millors indicadors de la reducció de la reincidència, sobretot si inclou la llibertat condicional

Reducció de les taxes de reincidència segons sortida

Anàlisi de Propensitat IPW (*Inverse Propensity Weighting*)

Amb el mateix perfil, finalitzar la condemna de forma progressiva des de medi obert obté una **reducció de 12 punts** en la taxa de reincidència

Comparativa de les taxes de reincidència

Taxa general
penitenciària

21,1%

Taxa en
execució penal

28,7%

Taxa
judicial

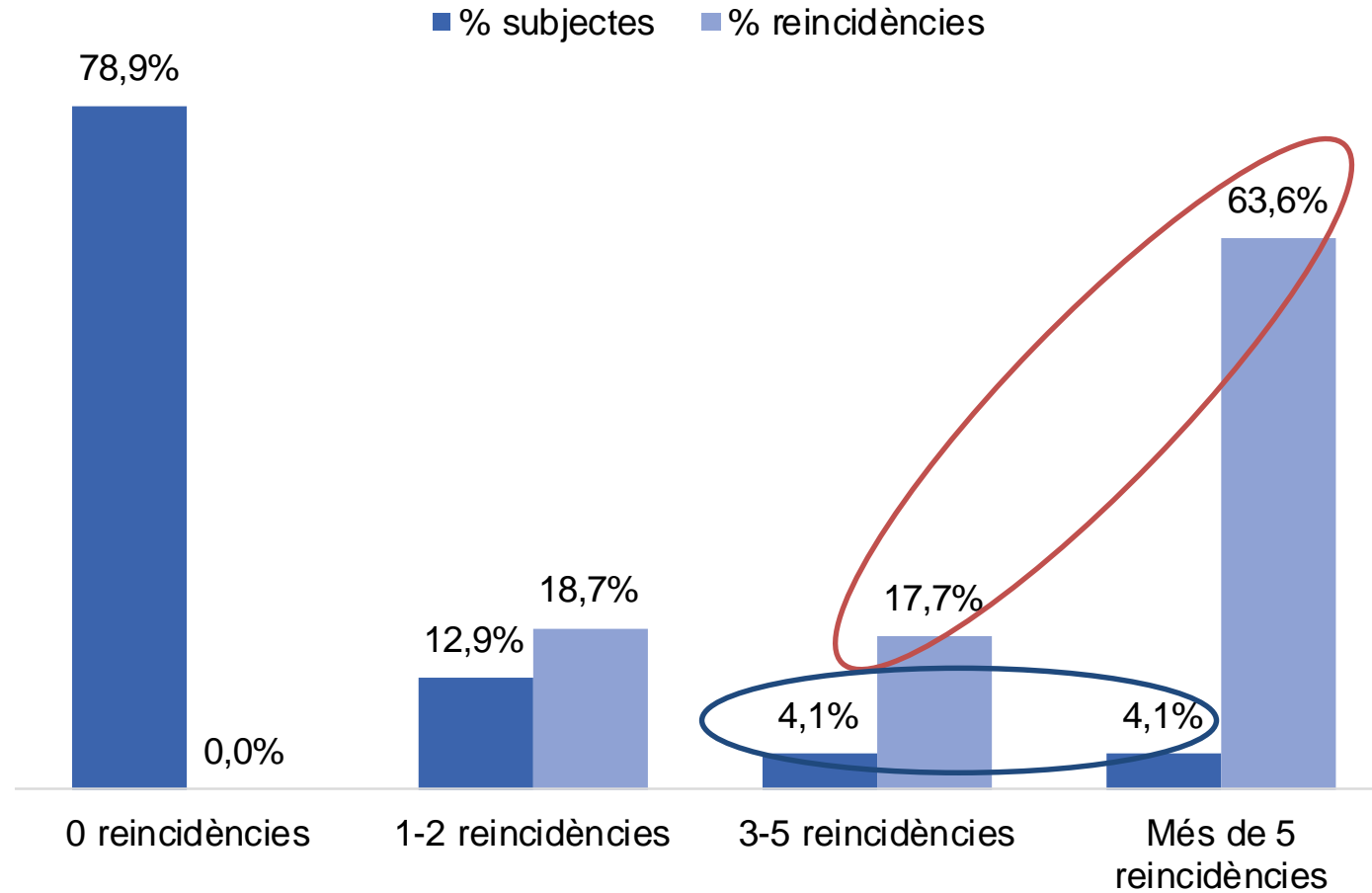
53,1%

La diferència amb la taxa judicial és de 32 punts

Característiques de la reincidència penitenciària

- ✓ El principal delictes comés en la 1a reincidència és un delictes *contra la propietat* (60,6%)
- ✓ La mitjana que es triga a reincidir és de 400 dies
 - ✓ El 60,6% dels reincidents ho fan **abans de l'any**
 - ✓ A l'acabar el **segon any** ja ha reincidit el 80,3%
 - ✓ A l'acabar el **tercer any** ja ha reincidit el 91,7%
- ✓ Hi ha certa especialització en el tipus de delictes comés (repetir tipologia delictiva)
- ✓ Ha augmentat la mitjana de reincidències penitenciàries (4,2 front a les 2,2 de l'anterior estudi)

Multireincidentes

El 8% dels reincidents acumulen el 80% de les reincidències

Multireincidentes

78,9% (2.603 persones) no cometran cap delict que impliqui presó

12,9% (469 persones) cometran 1 o 2 reincidències

606 reincidències

8,2% (302 persones) cometran 3 o més reincidències

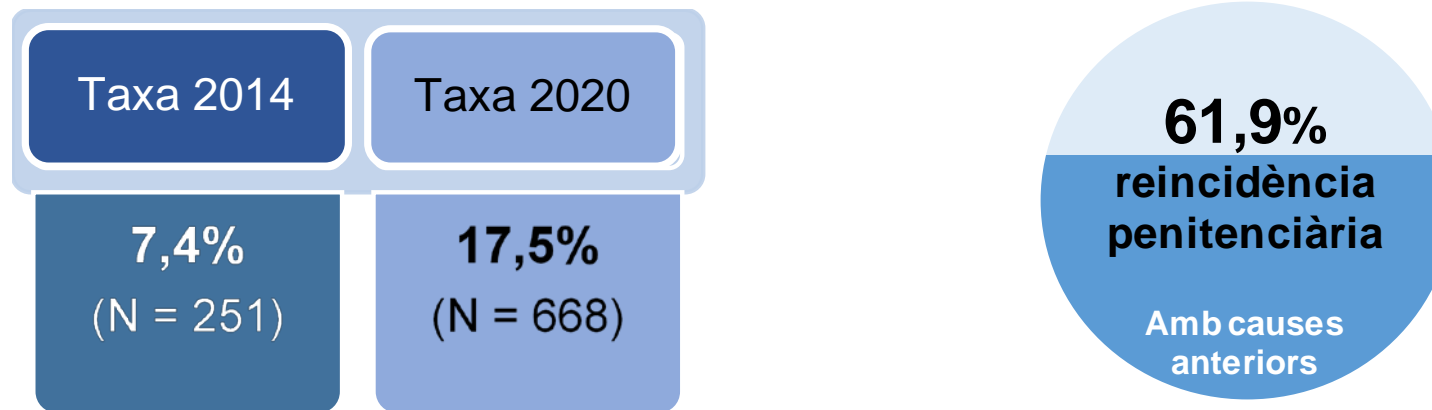
2.632 reincidències

3.238 reincidències que impliquen presó

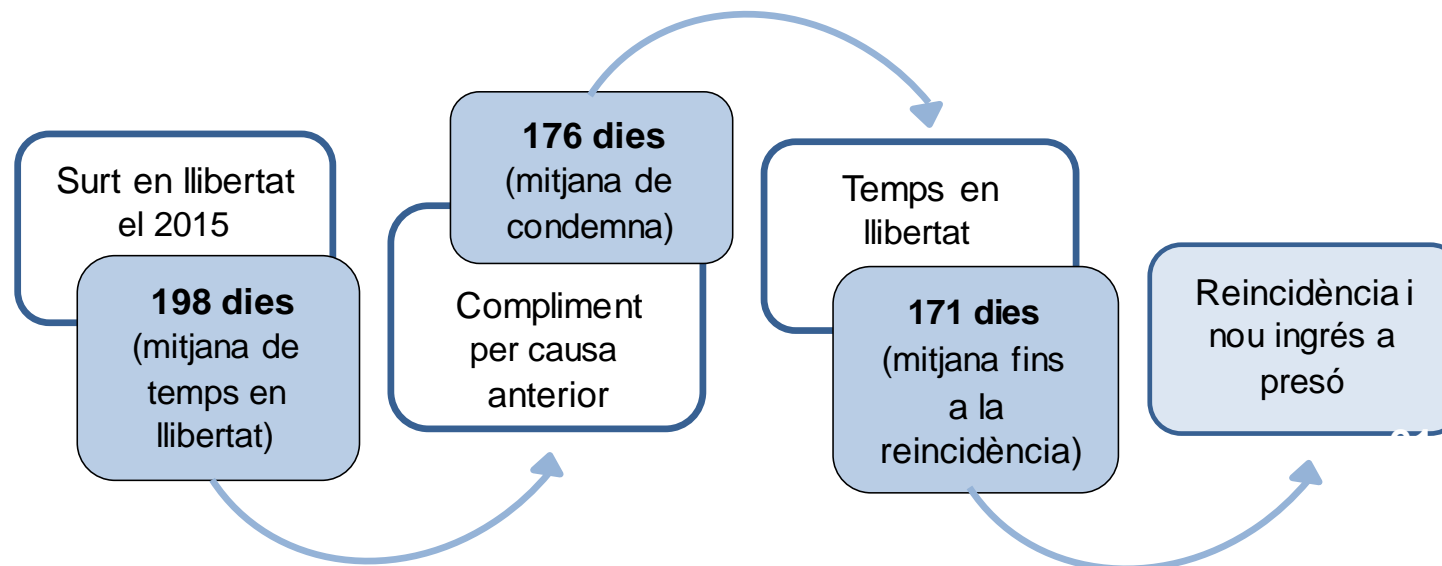
El perfil del multireincident

- ✓ Persones que no s'arriben a classificar dins del centre penitenciari (22,6%)
- ✓ El delicte principal comès és *contra la propietat no violent* (55,9%)
- ✓ La taxa de reincidència arriba al 65,3% pel mateix tipus de delicte: furts i altres
- ✓ Tornar a entrar a presó **per una causa anterior** té un efecte iatrogènic en la reincidència posterior.

Reingrés per causa anterior: principal factor de risc

Traçabilitat del compliment de les causes anteriors

Pregunta de recerca respecte l'informe complementari

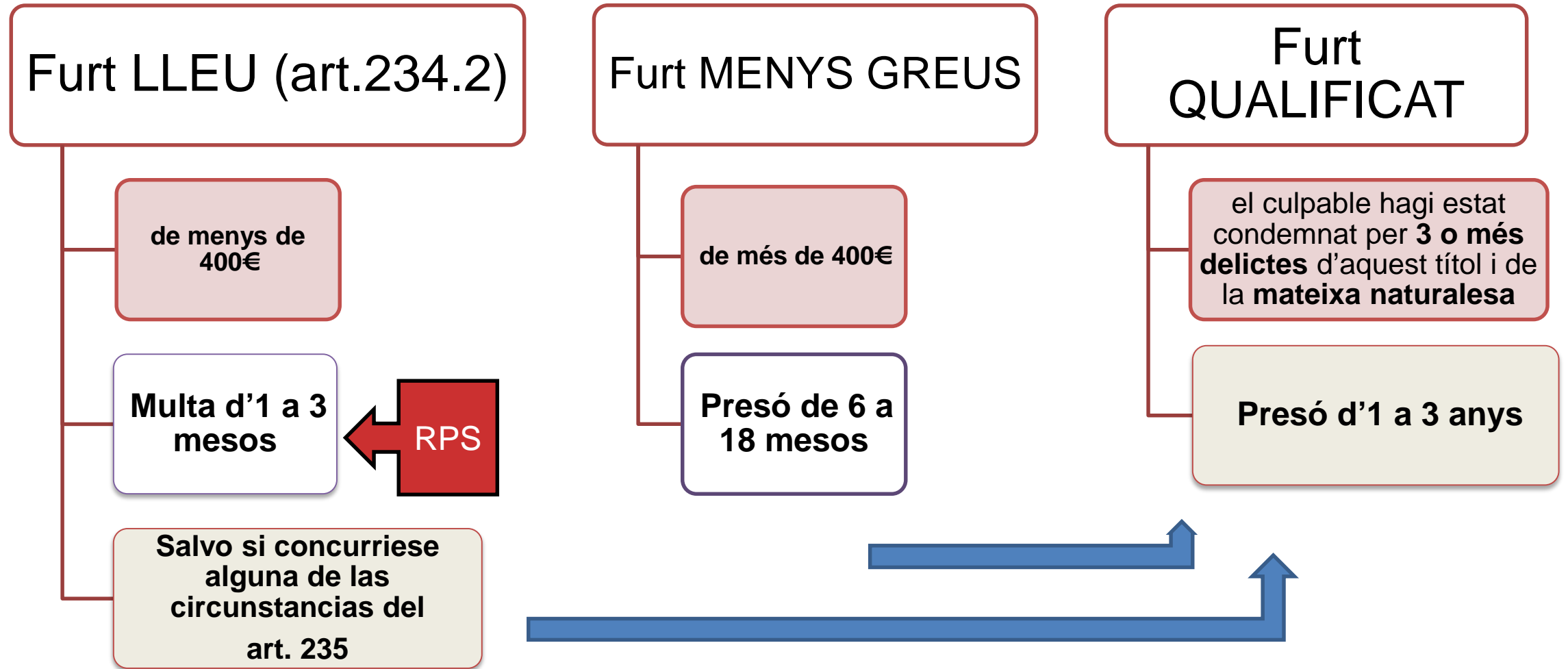
Per què

tenim a presó penats per delictes de furt MultiReincidents complint una RPS si el CP preveu pena de presó d'1 a 3 anys?

- **Art. 235.1.7 CP (versió LO 1/2015):** “El hurto será castigado con la pena de prisión de uno a tres años:
- 7.º Cuando al delinquir el culpable hubiera sido condenado ejecutoriamente **al menos por tres delitos** comprendidos en este Título, siempre **que sean de la misma naturaleza**. No se tendrán en cuenta antecedentes cancelados o que debieran serlo.”

La voluntat del legislador vs. l'aplicació jurisprudencial de la Llei

La voluntat del legislador: regulació vigent (LO 1/2015 - LO 9/2022)

Nucli de la discussió jurisprudencial al TS

1. LA GRAVETAT DELS ANTECEDENTS

“al menos por tres o más delitos”

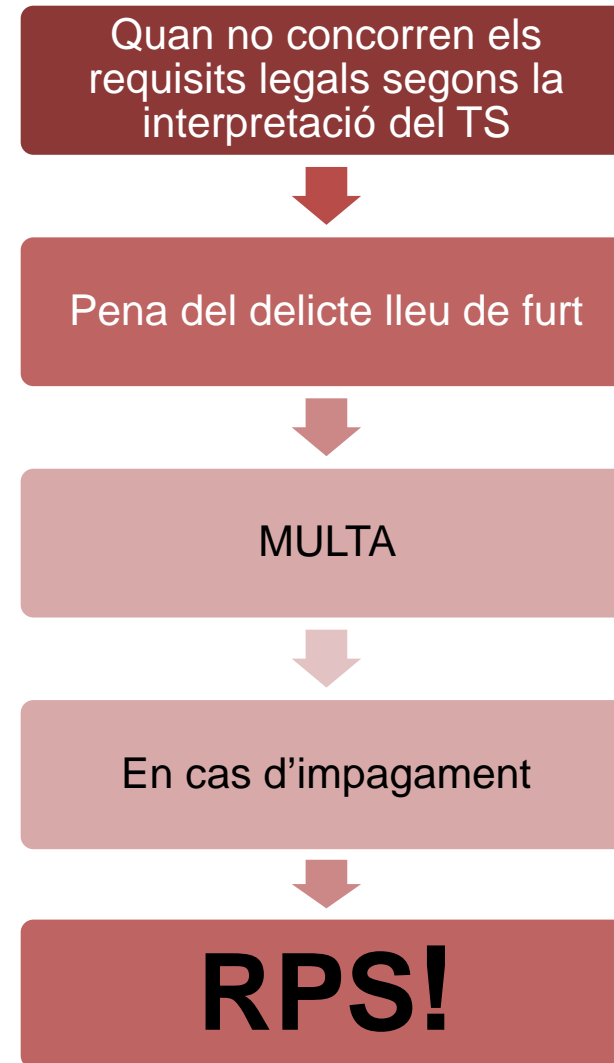
- STS 481/2017, de 28 de juny:
 - Exclou el 235.1.7 CP si els antecedents són per delictes lleus.
 - Només quan consten **tres o més** antecedents per **delictes menys greus o greus**
- STS 550/2019, de 12 de novembre
- Evolució en les AAPP

2. LA IDENTITAT EN LA NATURALESA

“que sean de la misma naturaleza”

- Posició del TS
 - Furt i robatori amb força
 - Tradicionalment: diferent naturalesa: *nomen iuris* i modalitat comissiva
 - STS 281/2022, de 23 de març: admet la mateixa naturalesa
 - Furt i robatori amb violència
 - STS 155/2019: diferent naturalesa

Recepció de l'agreujant de MR a l'àmbit jurisprudencial

REFORMA PENAL del delict de furt lleu: LO 9/2022 de 28 de juliol

Nova escala punitiva: més coherència i proporcionalitat

- Delict lleu de furt: Multa 1-3 mesos
- **Delict lleu de furt amb multireincidència: Presó de 6 a 18 mesos**
- Delict menys greu de furt: Presó de 6 a 18 mesos
- Delict menys greu de furt amb multireincidència: Presó d'1 a 3 anys

- **Art. 234.2 CP:** Se impondrà una pena de **multa de uno a tres mesos** si la quantia de lo sustraïdo no excediese de 400 euros, **salvo** si concurrise alguna de las circunstancias del artículo 235.
- **No obstante**, en el caso de que el culpable hubiera sido condenado ejecutoriamente **al menos por tres delitos** comprendidos en este Título, **aunque sean de carácter leve**, siempre que **sean de la misma naturaleza** y que **el montante acumulado de las infracciones sea superior a 400 €**, se impondrá **la pena del apartado 1 de este artículo**. No se tendrán en cuenta antecedentes cancelados o que debieran serlo

- **El TS encara no ha resolt aplicant la nova tipificació.**
- **Tanmateix:**
 - ❖ El nou text legal pot donar lloc a interpretacions diverses
 - ❖ Circular 1/2022, de 12 de desembre, de la FGE sobre la reforma del delict de furt

Incertesa: què passarà ?

Índex

Què s'ha fet?: novetats

Resultats: avaluació del risc i tractament

Propostes i reptes de futur

Què ha canviat en el funcionament penitenciari en aquests 12 darrers anys?

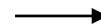
- ✓ Avaluació del risc: algoritme a partir de l'eina *RisCanvi*
- ✓ Millora del tractament penitenciari
- ✓ Implementació del model RNR (risc, necessitat, responsivitat)
- ✓ Evidències: més estudis i més formació

Què ha canviat en el funcionament penitenciari?

Què es fa de diferent respecte la taxa de fa 12 anys?

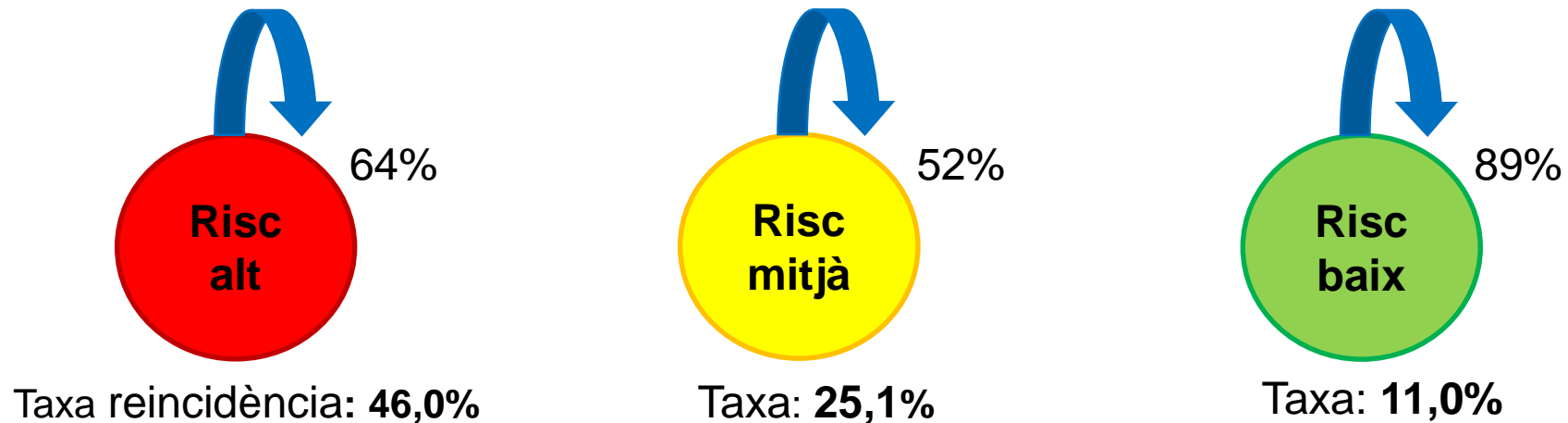
Avaluació i diagnòstic amb *RisCanvi*

Taxa 2008	Taxa 2014	Taxa 2020
No existia	19,2% casos	74,8% casos

Valoració inicial *RisCanvi*

	N	%
Risc alt:	296	10,9%
Risc mitjà:	499	18,3%
Risc baix:	1.931	70,8%

Desajustos en la valoració *RisCanvi*

Diferències significatives

	Sí	No
Variable 19. Té problemes amb l'ocupació?	CP9 CP1 CP10	CP4 CP6 CP8 CP7 CP3 CP2 CP5
Variable 20. Té manca de recursos econòmics?	CP10 CP8	CP2 CP7
Variable 30. Abús drogues?	CP9 CP7	CP5
Variable 31. Abús alcohol?	CP8	CP3
Variable 34. Resposta limitada tractament?	CP7	CP2 CP6 CP1
Variable 35. Trastorns de personalitat?	CP6 CP9 CP7	CP8

Desajustos en la valoració *RisCanvi*

Diferències significatives

	Sí	No
Variable 40. Temeritat?	CP10 CP4	CP8
Variable 41. Impulsivitat?	CP6 CP5	CP2 CP3 CP9
Variable 42. Hostilitat?	CP10	CP5 CP2
Variable 43. Irresponsabilitat?	CP10 CP7 CP8	CP5 CP3 CP2 CP1

**Cal revisar l'evidència que fa servir cada centre penitenciari.
Possiblement, hi ha una interpretació diferent segons el centre.**

Índex

Què s'ha fet?: novetats

Resultats: gestió del risc i evidències

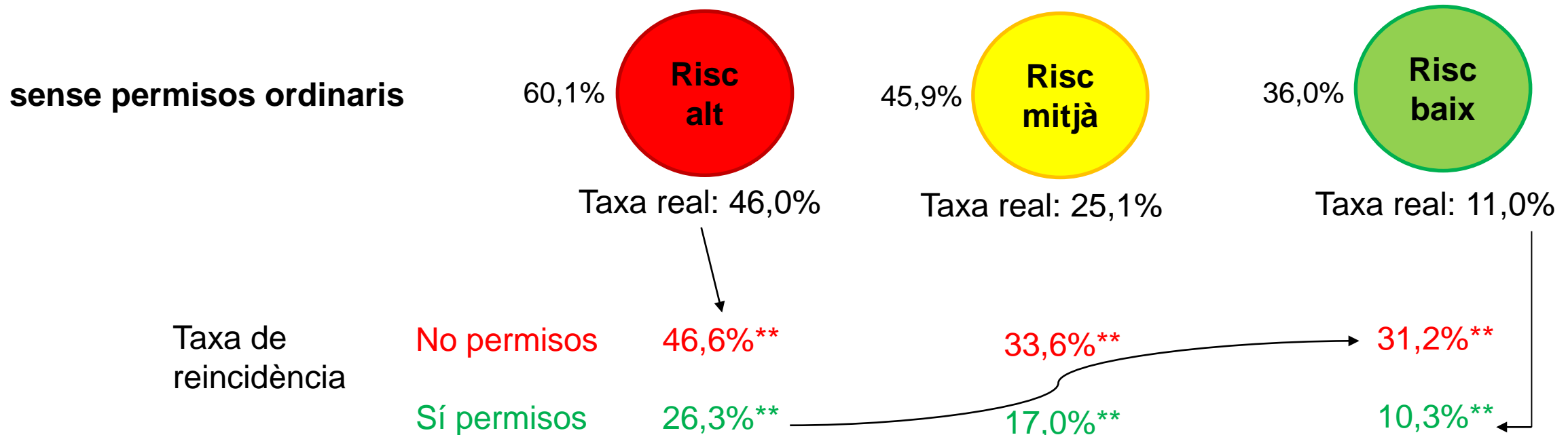
Propostes i reptes de futur

Què ha canviat en el funcionament penitenciari?

Model de gestió del risc: RNR (risc – necessitat – responsivitat) !?

- Risc:** + risc = + intervenció en medi tancat
- risc = - intervenció en medi tancat i + intervenció en medi obert
- Necessitat :** intervenció en funció necessitats del subjecte. No pel delictes
- Responsivitat:** intervenció adaptada (gènere, estrangeria, salut mental...)

Què ha canviat en el funcionament penitenciari?

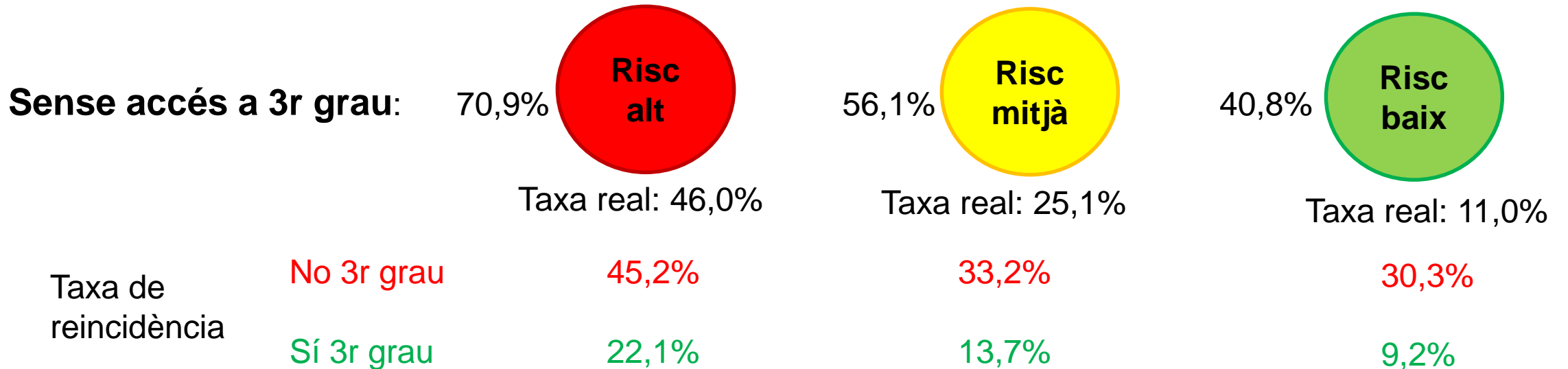
Model de Gestió del Risc: RNR (risc – necessitat – responsivitat) !?

Risc: + risc = + intervenció en medi tancat

- risc = - intervenció en medi tancat i + intervenció en medi obert

Necessitat : intervenció en funció necessitats del subjecte. No pel delictes

Responsivitat: intervenció adaptada (gènere, estrangeria, salut mental...)

Què ha canviat en el funcionament penitenciari?

Model de Gestió del Risc: RNR (risc – necessitat – responsivitat) !?

Risc: + risc = + intervenció en medi tancat

- risc = - intervenció en medi tancat i + intervenció en medi obert

Necessitat : intervenció en funció necessitats del subjecte. NO pel delicte

Responsivitat: intervenció adaptada (gènere, estrangeria, salut mental...)

Sense accés LC:

82,4%

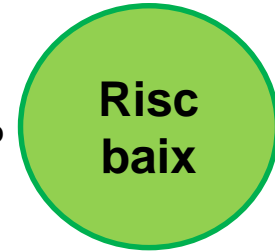
Taxa real: 46,0%

73,7%

Taxa real: 25,1%

63,8%

Taxa real: 11,0%

Taxa de
reincidència

No LC

42,7%

28,5%*

16,8**

Sí LC

-

12,5%*

5,8**

Desajustos en la valoració RNR

- ✓ Sortides art. 100.2 RP
- ✓ Unitats Dependents
- ✓ Risc baix no tractament especialitzat medi ordinari
- ✓ Permisos ordinaris
- ✓ % risc baix permisos
- ✓ Accés 3r grau
- ✓ % risc baix 3r grau
- ✓ Risc alt sí tractament especialitzat medi ordinari
- ✓ Art. 86.4 RP
- ✓ Llibertat condicional

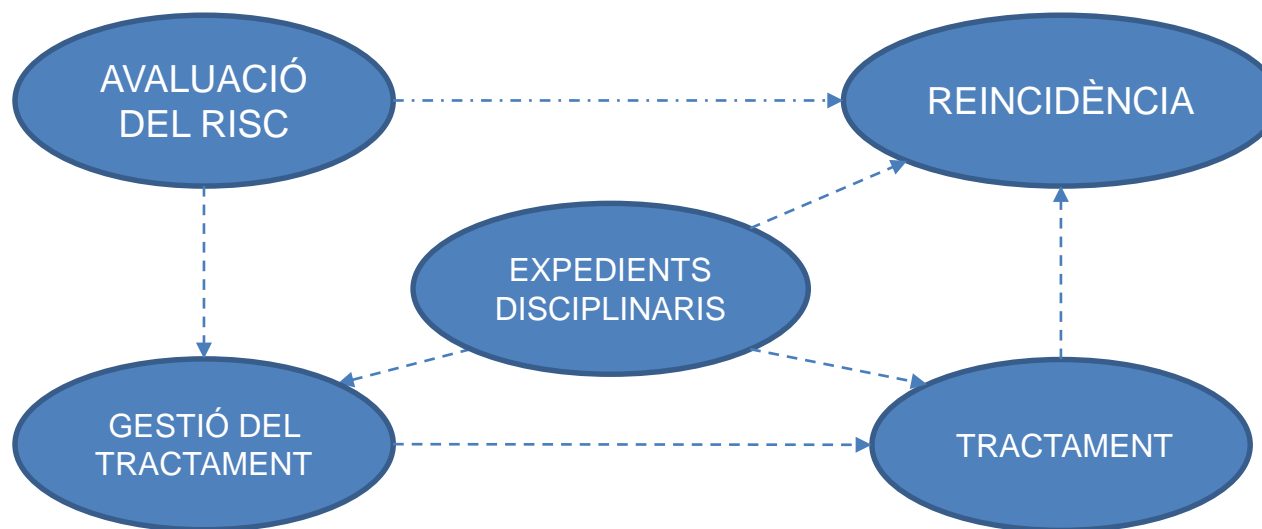

La gestió del risc és molt diferent a cadascun dels CP

Evidències estudis

Quines diferències hi ha a presons respecte la taxa de fa 12 anys?

Sabem què funciona i què no funciona

Mite 1: *La mala conducta dintre la presó és predictiva de la reincidència:*

fals

Mite 2: *Per mantenir la pau social dins del centre penitenciari és una bona tàctica utilitzar l'endarreriment de les eines de preparació per a la sortida com a incentiu:*

fals

Índex

Què s'ha fet?: novetats

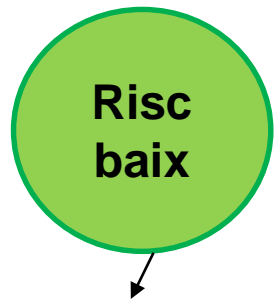
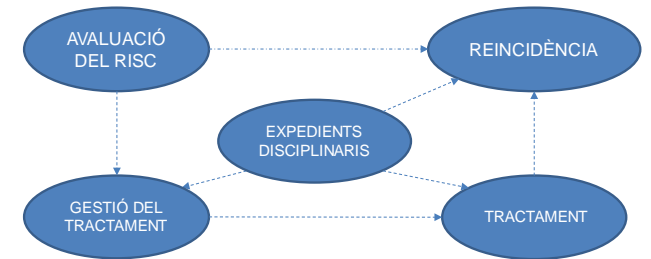
Resultats: efectes iatrogènics

Propostes i reptes de futur

Efecte iatrogènic: expedients disciplinaris en els casos de risc baix

Evidències: sabem què funciona i què no funciona

Taxa: 11,0%

Sense permisos: 40,5% (571 subjectes) →

Amb permisos: 59,5% →

Sortida en 2n grau: 57,4% →

Sortida en 3r grau /LC: 32,3% →

Sí tractament especialitzat: 9,6% (186 subjectes) →

No tractament especialitzat: →

taxa reincidència: **33,8%****

taxa reincidència: **18,5%****

taxa reincidència: **27,4%****

taxa reincidència: **14,1%** (3r)**

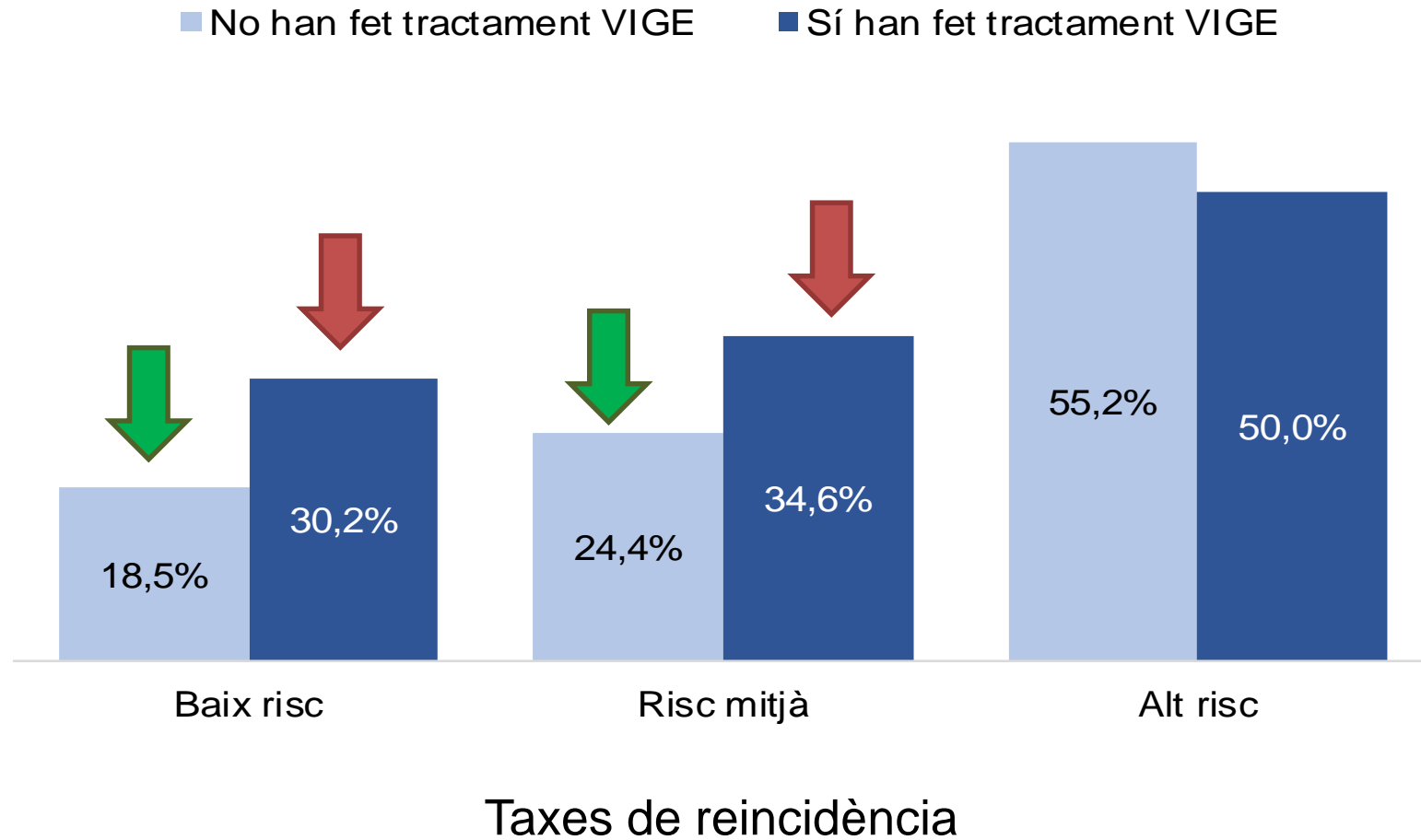
taxa reincidència: **4,7%** (LC)**

taxa reincidència: **26,2%***

taxa reincidència: **15,4%***

Efecte iatrogènic: tractament especialitzat VIGE segons els risc

Evidències: sabem què funciona i què no funciona

Efecte iatrogènic: justícia lenta i ineficient adequació mesures judicials

- ✓ Entrar per causes anteriors és iatrogènic (**Reincidència del 61,9%**)

- ✓ **1.221** multirreincidentes (+ de 3 reincidències) acumulen **15.676** expedients judicials

Índex

Què s'ha fet?: novetats

Resultats

Propostes i reptes de futur

Propostes i reptes de futur

Respecte a la gestió penitenciària

- ✓ **Apostar pel medi obert**
- ✓ El 70% presenten des de l'inici risc baix de reincidència: **apropar-se a aquesta xifra en la classificació inicial en 3r grau**
- ✓ **Potenciar les UD, l'art. 86.4 i la llibertat condicional** com a millor manera esglaonada d'arribar a la llibertat sense nous delictes.

Propostes i reptes de futur

Respecte a la intervenció amb infractors

- ✓ **Infractors sexuals:** la majoria baix risc: tractament des de medi obert.
En els d'alt risc **potenciar CerclesCat**
- ✓ **Infractors violència de gènere:** treballar amb els de risc baix en medi obert però més temps (reincidència tardana). **Impulsar programes d'intervenció en medi obert, avalats per Europa.**
- ✓ **Aplicar de forma decidida l'RNR**

Propostes i reptes de futur

Respecte a la formació i la innovació

- ✓ Extreure de manera **automàtica** la taxa de reincidència **anualment**
- ✓ Dissenyar una **formació correctora i individualitzada, centre per centre**, tant del *RisCanvi* (diagnòstic) com de la gestió efectiva del model RNR en els professionals de tractament i quadres de comandament
- ✓ Garantir **la formació inicial** i d'acollida en els nous ingressos

Respecte a la coordinació entre les Administracions implicades

- ✓ Garantir la **interoperabilitat entre els sistemes informàtics SIPC i TEMIS**

Propostes i reptes de futur

Respecte al Codi penal i les reformes necessàries

- ✓ Proposar la derogació de la llibertat condicional com a suspensió de la pena
- ✓ Respecte la nova legislació per a multireincidentes i RPS:

La major part de sentències de furt corresponen a casos de temptativa

Limitacions a les penes de multa per sancionar els delictes de furt

L'increment de la pena com a solució per a qui?

Disseny de penes alternatives a la Multa, a la RPS i a la presó de curta durada que tinguin en compte les circumstàncies del penat

Què fer amb la criminalitat organitzada?

Moltes gràcies!

Segueix-nos a: @cejfe Cejfe

**Generalitat
de Catalunya**